

Κυρίες και Κύριοι Επίτιμοι προσκεκλημένοι,
Κυρίες και Κύριοι Εκπαιδευτικοί,
που τιμάτε με την παρουσία σας την εκδήλωση αυτή

Θέλω να μιλήσω για εκείνες τις συνθήκες που οδηγούν κάποια παιδιά και κάποιους ενήλικους να στενοχωριούνται, να κλαίνε, να απογοητεύονται, να νιώθουν πως δεν τα καταφέρνουν, πως είναι αδύναμες/οι, πως δεν μπορούν να αγαπήσουν και να αγαπηθούν, πως δεν ανήκουν στην ομάδα, πως δεν μπορούν να έχουν το μέλλον των υπόλοιπων μελών της. Αναφέρομαι σε εκείνες τις συνθήκες που δεν φεύγουν εύκολα από τη μνήμη, που αποτυπώνονται στο χαμόγελο και στους τρόπους συμπεριφοράς, που σημαδεύουν την προσωπικότητα όποιας/όποιου τις ζει... Παραφράζοντας την περιγραφή του Ίταλο Καλβίνο για την Αγλαύρα, μια παράξενη αλλά ανησυχητικά οικεία πόλη που αναφέρεται στο έργο του «Αόρατες πόλεις»: *«Θέλω να μιλήσω, αλλά όσα έχουν ήδη ειπωθεί για όλα αυτά, φυλακίζουν τα λόγια μου και με υποχρεώνουν να επαναλάβω...»*

Αυτή / Αυτός που διαφέρει, εύκολα στοχοποιείται και δέχεται βία. Η εξαίρεση, ωστόσο, δεν αφαιρείται από τον κανόνα. Αναφερόμενος σε αυτή ο Agamben, (2005) αναφέρει πως ο κανόνας μάλλον, αναστέλλοντας τον εαυτό του γεννά την εξαίρεση, και ορίζεται σε σχέση με αυτή. Εμείς θεωρούμε πως η διαφορά δεν παραπέμπει σε απομάκρυνση και περιθωριοποίηση, αλλά βελτιώνει την ποιότητα του συστήματος γιατί εμπλουτίζει την ποικιλότητά του βοηθώντας να αναπτυχθούν στέρεοι δεσμοί. Αυτή η ισορροπία δέχεται σημαντικές απειλές, όταν εκδηλώνονται πράξεις βίας. Οι αποδέκτες βίαιων συμπεριφορών, υπερασπίζονται βουβά τη διαφορετικότητά τους και υπομένουν ακραίες συμπεριφορές από πρόσωπα που εκδηλώνουν τις ελλείψεις και τις ανάγκες τους για αναγνώριση αδιαφορώντας για το αν ο τρόπος τους πληγώνει. Σε αυτή την ασταθή ισορροπία που δυστυχώς κλονίζεται μόνον όταν τα αποτελέσματα είναι χωρίς επιστροφή, ρόλο παίζουν και οι παρατηρητές, οι μάρτυρες ανεξαρτήτως της ηλικίας τους, βίαιων συμπεριφορών που είτε αδιαφορούν είτε δεν ασχολούνται με όσα συμβαίνουν. Η απαθής στάση όμως μαρτυρά αποδοχή, συνεπώς πρέπει να θεωρηθεί πως λειτουργεί ενισχυτικά προς την βίαια ενέργεια.

Θα ήταν παράλειψη αν στο σημείο αυτό δεν αναφέραμε την αγωνία κάποιων παρατηρητών για τη δική τους ασφάλεια, όταν διαπιστώνουν πως καταγγέλλοντας μια βίαιη συμπεριφορά, οι μηχανισμοί του συστήματος μπορεί να μην τους παράσχουν την προστασία που χρειάζονται ή να τους δίνουν την αίσθηση πως δεν μπορούν να το κάνουν αυτό. Δεν είναι, ωστόσο, λίγες οι περιπτώσεις που η εξέταση των δεδομένων έδειξε πως κάποιες προσωπικές / ατομικές εκτιμήσεις απέναντι στα γεγονότα στηρίζονταν σε πιθανές αρνητικές μελλοντικές εκβάσεις και μόνον.

Απέναντι από αυτούς που στέκουν επιφυλακτικοί και αποφασίζουν να μείνουν σιωπηλοί, καταγράφουμε την ύπαρξη κάποιων άλλων που κάθε ενέργεια νουθεσίας ή επίδοσης επιτιμίου από τη μεριά του εκπαιδευτικού εκτιμάται ως βία. Καταγράφουμε κατηγορίες προς εκπαιδευτικούς κάποιες από τις οποίες για θέματα ασήμαντα. Η συνθήκη αυτή επιβάλλει την ανάγκη η εκπαιδευτική κοινότητα να συζητήσει με την κοινωνία για να λυθούν οι παρεξηγήσεις αυτές και να οικοδομηθεί η εμπιστοσύνη που σε κάποιες περιπτώσεις δείχνει να έχει χαθεί. Προκειμένου, μάλιστα, να εξαλειφθούν υποψίες για ενέργειες εκπαιδευτικών που εκθέτουν και περιθωριοποιούν επιβάλλεται

η συζήτηση για την ανάπτυξη πρακτικών νουθέτησης που αποπνέουν τον σεβασμό να αναπτυχθεί σε κάθε σχολική μονάδα.

Οι διαφορές στις θεωρήσεις του τι είναι και τι δεν είναι βία, τι είναι αστείο και τι πείραγμα, πρέπει να προβληματίσουν ιδιαίτερα την κοινότητα. Οι εμπειρίες κάθε ατόμου επηρεάζονται από τις συνθήκες στις οποίες κινείται, τα χαρακτηριστικά της καθημερινότητάς του, τις συμπεριφορές των κρίσιμων «άλλων» και φυσικά επηρεάζουν τις αναπαραστάσεις που οικοδομεί με βάση αυτές. Ένα παιδί που μεγαλώνει σε περιβάλλοντα που κυριαρχεί η βία κάθε μορφής, μιμούμενο, αναμένεται να εκδηλώσει αντίστοιχες συμπεριφορές. Σκοπός μας πρέπει να είναι η εστίαση στη μείωση των χαρακτηριστικών που αναδεικνύουν οι ανισότητες κάθε μορφής και οι διαφορές στις θεωρήσεις των παιδιών.

Θεωρούμε πως υπάρχει λογική και αιτία πίσω από κάθε πράξη βίας από όποιο πρόσωπο κι αν εκδηλώνεται αυτή. Απλά, τα κριτήρια που χαρακτηρίζουν την πράξη εδράζουν σε διαφορετικές αντιλήψεις, που συχνά οδηγούν σε μη κατανόηση και μη αποδοχή τους. Η συνθήκη αυτή οδηγεί σε σύγκρουση καθώς υποβάλλει τη μη αναγνώριση του τρόπου σκέψης και τη μη αποδοχή των θεωρήσεων του άλλου. Φυσική συνέπεια είναι και η απόρριψη του φορέα αυτών των θεωρήσεων, είτε αυτό είναι πρόσωπο, δομή ή και θεσμός.

Όλα τούτα, όμως, θεωρούνται δημιουργήματα του νεωτερικού κοινωνικού πλαισίου στο οποίο οι περισσότερες/οι από εμάς που είμαστε εδώ μεγαλώσαμε, που σταδιακά τροποποιείται παίρνοντας διαφορετικά χαρακτηριστικά. Οι «τοπικές αφηγήσεις» εκτιμώνται ως αυθεντικές καθώς στηρίζονται στην σύνθεση των θεωρήσεων των φορέων τους που καταθέτουν αρχικά τη φωνή τους και παίρνουν την τελική τους μορφή όταν οι φωνές γίνονται λόγος. Οφείλουμε να παρακολουθούμε τις αλλαγές που συμβαίνουν και να στεκόμαστε απέναντί τους με κρίση και περίσκεψη. Βασικές αρχές, θεωρήσεις και δομές που καλλιεργούνται και χαρακτηρίζουν το εκπαιδευτικό μας σύστημα, όπως η αποδοχή, οι ίσες ευκαιρίες για όλους, η αλληλοβοήθεια, η συνεργασία, το δικαίωμα κατάθεσης άποψης, κρίνουμε πως πρέπει να πραγματώνονται ουσιαστικά και να διαπνέουν και τις άλλες δομές της κοινωνίας μας. Διαφορετικά, οι αντιφάσεις που προκύπτουν από την αναγγελία των αρχών μέχρι τη μη εφαρμογή τους, αναδεικνύουν ανισότητες και καλλιεργούν συνθήκες σύγκρουσης και βίας όχι μόνο μεταξύ ατόμων διαφορετικών ηλικιών.

Στις αυθεντικές αφηγήσεις εντάσσουμε και αυτές που οικοδομούνται σε κάθε οικογένεια όταν τα ενήλικα ή και τα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη της μεταφέρουν συμπεριφορές και θεωρήσεις για τον τρόπο προσέγγισης των άλλων, την ευγένεια, τον σεβασμό, την αλληλοβοήθεια αλλά και τη βία κάθε μορφής. Καταγράφουμε κατευθύνσεις που δίνονται από γονείς προς τα παιδιά τους που αποπνέουν μηδενική ανοχή και εκδήλωση σωματικής βίας, ανάπτυξη ανέντιμων πρακτικών όπως το ψέμα και τη μη ανάληψη της ευθύνης όταν έχει επιτελεστεί αδίκημα, προκειμένου να επιτευχθεί η κατίσχυση έναντι άλλων. Θεωρώντας πως ο ρόλος της οικογένειας είναι ιδιαίτερα κρίσιμος για την οικοδόμηση θεωρήσεων που θα βοηθήσουν στη βελτίωση της κοινωνίας μας προτείνουμε την οργανωμένη προσέγγιση αυτών των εννοιών σε

συνθήκες ενημέρωσης των γονέων με την έναρξη της φοίτησης των παιδιών στο νηπιαγωγείο.

Η έννοια του δικαιώματος που μπορεί να αναπτυχθεί σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο κανόνων και αρχών, δείχνει πως πρόκειται για μια ιδιαίτερα δύσκολη θεώρηση σε τέτοιο βαθμό που δεν έχει εμποδωθεί, τόσο από παιδιά όσο και από ενήλικες. Παρά το γεγονός πως τα νομοθετήματα για την εκπαίδευση των τελευταίων χρόνων εστιάζουν στην καλλιέργεια της συνεργασίας μεταξύ όλων των κρίσιμων ενήλικων γύρω από το παιδί, δηλαδή γονέων και εκπαιδευτικών, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η στάση τους αποπνέει σύγκρουση. Η φιλοσοφία του αγώνα της επικράτησης δεν χωρά στην εκπαίδευση, που είναι πεδίο σύνθεσης διαφορετικών απόψεων.

Τα τείχη της Αγλαύρας της φανταστικής πόλης του Καλβίνο, που χτίζονται από τις επαναλαμβανόμενες αφηγήσεις – όπως ακριβώς οι προμαχώνες κάποιων πόλεων που είναι χτισμένες από πέτρα – βοηθούν τους κατοίκους της να ζουν σε μια Αγλαύρα που μεγαλώνει με το όνομα αυτό και αγνοούν την Αγλαύρα που μεγαλώνει πάνω στη γη. Και πώς θα μπορούσαν άραγε να κάνουν διαφορετικά – υπογραμμίζει ο Μπάουμαν – από τη στιγμή που «η πόλη για την οποία μιλούν διαθέτει πολλά από αυτά που απαιτούνται για την ύπαρξή της, ενώ η υπάρχουσα πόλη είναι λιγότερο υπαρκτή;»

Οι δράσεις που τα προηγούμενα χρόνια αναπτύχθηκαν στα σχολεία, έχουν δώσει το βασικό πλαίσιο και έχουν καλλιεργήσει τις βασικές θεωρήσεις απέναντι στο θέμα της βίας. Η εκδήλωση που ετοιμάστηκε από τους Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου είκοσι δύο Περιφερειακών Κέντρων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της χώρας, υλοποιείται σε ένα ιδιαίτερα φορτισμένο κλίμα λόγω των βίαιων ενεργειών που εκδηλώθηκαν προς νεαρά άτομα κάθε φύλου, της αφαίρεσης ζώων, της απομόνωσης προσώπων, που καταγράφονται τα τελευταία χρόνια. Χαρακτηριστικό των ημερών και η καταγραφή απειλών και βίαιων αντιδράσεων προς εκπαιδευτικούς λειτουργούς για αποφάσεις και ενέργειές τους στο πλαίσιο της σχολικής καθημερινότητας που η στάση τους για μη κλιμάκωση της αντιπαράθεσης με τους γονείς δυστυχώς συνήθως εκτιμάται ως αδυναμία. Η φιλοσοφία, ωστόσο, των ενεργειών που χαρακτηρίζει τις/τους εκπαιδευτικούς στη χώρα μας κατά τεκμήριο είναι η συναίνεση, η συνεργασία, ο σεβασμός, η δυνατότητα ευκαιριών, χαρακτηριστικά που οικοδομούν σχέσεις με δυναμικό χαρακτήρα και που πρέπει να επικοινωνήσουμε με όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας ως χαρακτηριστικά ποιότητας.

Σήμερα θα συζητήσουμε πάνω σε θέματα αντιμετώπισης και πρόληψης των εκδηλώσεων βίας, και σε ερμηνείες των συμπεριφορών αυτών. Η συνδρομή των έγκριτων επιστημόνων που ανταποκρίθηκαν θετικά στην πρόσκλησή μας και τους ευχαριστούμε θερμά γι αυτό, πιστεύουμε πως θα δώσει το στίγμα των διαφορετικών θεωρήσεων και θα αναδείξει την κρισιμότητα των συνεργασιών μεταξύ κάθε δομής που δραστηριοποιείται παράλληλα προς το έργο των σχολικών μονάδων. Μόνον συνεργαζόμενοι/ες μπορούμε να οδηγηθούμε σε αλλαγή θεωρήσεων και νοοτροπιών γιατί θέλουμε να πετύχουμε πως...

Κανέννας / Καμιά δε θα θεωρείται και δεν θα είναι απόβλητος/η

Καμιά ζωή δεν θα θεωρείται και δεν θα είναι σπαταλημένη